

Budovať dôveryhodnosť a status povolania sestry a pôrodnej asistentky nemôžeme spochybňovaním vlastného vzdelávania

Poslankyňa NR SR Jana Bittó Cigániková v poslednom období vyvíja aktivity na podporu zrušenia kreditového systému sústavného vzdelávania a zároveň predkladá návrhy na jeho zrušenie, no nie pre všetkých zdravotníkov, ale iba pre sestry a pôrodné asistentky. Lebo vraj tento systém prekáža sestrám... Viedli ju k tomu výsledky diskusií so sestrami, ktoré „nenávidia kreditový systém vzdelávania“. Tie spolu s obviňovaním Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek z nedostatočnej podpory zmien a komunikácie so sestrami zverejnila v niekoľkých diskusiách a blogoch a -bohužiaľ- pretavila už aj do poslaneckého návrhu zrušenia kreditového systému vzdelávania pre sestry a pôrodné asistentky v NR SR. Pretože na základe jej vlastného úsudku je to dôvod, prečo sestry v systéme chýbajú.

Oslovili sme preto niektorých poslancov NR SR, ako aj jednotlivé poslanecké kluby, ako aj poslancov zdravotníckeho výboru NR SR, aby nepodporili tento nesystémový a úplne zbytočný návrh zmeny zákona.

Zároveň si dovoľujeme uviesť niektoré výroky pani poslankyne na pravú mieru za pomoci argumentov a faktov, ktoré považujeme za dôležité.

Úlohou Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek (SK SaPA) je realizovať ciele a úlohy zástupcov sestier a pôrodných asistentiek na základe uznesení Snemu, ako najvyššieho orgánu Komory, nie na základe diskusií na sociálnych sieťach, do ktorých sa už tradične najaktívnejšie zapájajú tí, ktorí sestrami ani nie sú – politickí priatelia, sanitári, asistenti a nakoniec aj sestry, ktoré nie sú členkami Komory. Svoje argumenty potencuje ešte aj tvrdeniami, že v Čechách kredity v roku 2017 zrušili a sestry sú z toho šťastné, no my nie sme presvedčení o pravdivosti týchto tvrdení, pretože sme s nimi v kontakte, často sa stretávame na konferenciách a kongresoch, pretože postavenie sestier v Čechách sa odvíja od úplne inej situácie (majú vyššie platy a oveľa lepšie pracovné podmienky než my na Slovensku) a od inej politickej kultúry, ktorá tam vládne, na rozdiel od nás. Nesúvisí to teda so sústavným vzdelávaním ako takým. Okrem toho odporúčame ísť trochu ďalej, než do Čiech, ak je reč o sústavnom vzdelávaní, aby sme pochopili, čo je zmyslom tohto procesu a presvedčili sa, že Európa a svet chápe dôležitosť mať vzdelané sestry. Pretože vzdelané sestry zachraňujú životy.

Úvodom chcem uviesť, že mojím cieľom nie je tvrdiť, že systém, ktorým vzdelávame sestry a hodnotíme celoživotné vzdelávanie je dokonalý a nič na ňom netreba meniť. My sa zmenám nebránime, naopak, stále hľadáme cesty, ako organizovať a obsahovo kvalitne naplniť naše vzdelávacie aktivity a stále sa snažíme zlepšovať celý proces tak, aby sestrám a PA čo najviac vyhovoval a administratívne ich nezaťažoval. Sme pripravení na diskusie a aj ich absolvujeme s kolegyňami, so vzdelávateľmi a zamestnávateľmi, s ktorými neustále spolupracujeme.

Komora je samosprávna stavovská organizácia. Z celkového počtu niečo vyše 31 000 sestier je členom komory 21 284 sestier a pôrodných asistentiek, teda vyše 68 %, čím sme najväčšou organizáciou v zdravotníctve. Máme teda dostatočný mandát zastupovať sestry a pôrodné asistentky vo všetkých otázkach týkajúcich sa výkonu povolania ošetrovateľstva a pôrodnej asistencie a my ich skutočne počúvame, stretávame sa s nimi, komunikujeme cez rôzne kanály a na rôznych úrovniach – sestry samosprávnych krajov, sestry v agentúrach domácej ošetrovateľskej starostlivosti, sestry v nemocniciach na všetkých stupňoch riadenia aj pri lôžkach, sestry v ambulanciách a v zariadeniach sociálnych služieb. Komora je obviňovaná z toho, že nechce žiadne zmeny, pričom my najviac reagujeme na problémy, požadujeme zmeny a často sme preto aj považovaní za nepohodlných, pretože sa dožadujeme pokroku a inovácií v ošetrovateľstve aj v celom zdravotníctve a to na základe vedeckých dôkazov, nie pocitov.

Ošetrovateľstvo je samostatný vedný odbor, ktorý dlhé roky kreovali odborníci s príslušnými schopnosťami, vzdelaním a klinickou skúsenosťou. My vieme, kto sú títo ľudia a uchováme si ich v

úcte a rešpekte. Pani poslankyňa nepatričným spôsobom odborníkov obišla, čo je vo vyspelej demokracii nepredstaviteľné a doslova urážlivé.

K hodnoteniu kreditového systému

Diskusie, ktoré vyvolala pani poslankyňa o tejto téme a články, kde ostro vystupuje proti Komore, sú založené na veľmi povrchnom chápaní danej problematiky. Okrem toho máme možnosť sledovať, ako namiesto reálnej pomoci sestram s problémami, ktoré ich najviac trápia a odrádzajú v práci – zvýšenie plátov, lepšie pracovné podmienky, lepšie podmienky pre vzdelávanie študentov ošetrovateľstva, digitalizácia dokumentácie, kvalitný manažment starostlivosti, sa snaží odkloniť debatu od týchto problémov do oblasti, ktorú vzhľadom na výsledky nepovažujeme za problematické. Objektívne treba povedať, že je iba minimum sestier a PA, ktoré nedosiahnu potrebný počet kreditov pre hodnotenie sústavného vzdelávania a naozaj ojedinele tie, ktoré musia zaplatiť pokutu pre nesplnenie podmienok, ako ukladá zákon. Tieto pokuty však nie sú žiadnym príjmom komôr, ale štátnej pokladnice. Preto nevidíme dôvod na zrušenie hodnotenia a celého systému, ktorý je zaužívaný 20 rokov a funguje dobre a efektívne.

U týchto sestier nám chýba stavovská hrdosť. My ju našťastie cítime, preto vidíme význam vo vzdelávaní, v posune kompetencií, v združovaní sa, vidíme zmysel v tom, akou náročnou cestou si prešiel historicky náš odbor a kde môžeme napredovať. A ostro sa ohradzujeme voči tomu, aby na základe názorov anonymnej skupiny sestier, ktorú vytvorila pani poslankyňa a o ktorých ani nevieme koľké z nich sestrami vôbec sú, sme vytvárali dojem, že sestry sa nechcú vzdelávať, nechcú sa hodnotiť, nechcú byť organizované, čo poškodzuje naše dobré meno a celý náš sesterský stav.

Regulácia niektorých zdravotníckych povolání je ustanovená v Smerniciach Európskej komisie, napr. o uznávaní odbornej kvalifikácie, alebo o voľnom pohybe osôb. Orgány, ktoré reguláciu zabezpečujú, si stanovujú rôzne podmienky v jednotlivých krajinách. **Podmienkou výkonu regulovaného povolania v zdravotníctve je registrácia** (nie všade ju realizujú komory, napr. vo Švajčiarsku je to Červený kríž) **a sústavné vzdelávanie v regulovaných povolaniach**. Sústavné vzdelávanie je akou-takou zárukou, že aj tí, ktorí by sa za iných okolností neunúvali vzdelávať, tak musia urobiť (napr. v Spojenom kráľovstve je zaužívaná tzv. revalidácia, kde musí dotknutá sestra preukazovať nielen vzdelávanie, ale aj hodnotiace správy od pacientov).

Od roku 2005 sme nastavili kreditný systém pre hodnotenie sústavného vzdelávania, pretože sme sa zhodli na tom, spolu s ostatnými povolaniami v zdravotníctve, že ak má mať zmysel, potrebujeme odmerať a vyhodnotiť, či sa skutočne zdravotnícky pracovník vzdeláva, aby sme nastavili systém aj kvôli tým, ktorí by sa inak nevzdelávali vôbec. Jednotlivé komory investovali svoje, aj finančné prostriedky štátu a EÚ, ktorá nás v tom podporila, na celý systém procesu registrácie aj hodnotenia, od softvéru, cez priestory až po zamestnancov, lebo sme dúfali v to, že takto nastavený proces bude spravodlivý, objektívny a funkčný, čo sa rokmi ťažkej práce aj podarilo a komory tak kvalitne nastavili celý proces hodnotenia sústavného vzdelávania. Sestry ktoré majú problém preukazovať svoje sústavné vzdelávanie sú práve tie, ktoré sa buď nechcú vzdelávať, alebo ktoré zamestnávateľ nevzdeláva, neumožňuje im vzdelávať sa, neumožňuje im čerpať voľno na sústavné vzdelávanie, napriek tomu, že podľa Zákonníka práce majú nárok na 5 pracovných dní s náhradou mzdy za rok, čo je 25 dní (za 5-ročné hodnotiace obdobie je to 200 hodín)! Na to, aby sestra splnila podmienky sústavného vzdelávania postačuje, ak vzdelávaniu bude venovať 10 hodín ročne.

Zamestnávateľia sú oprávneným subjektom na sústavné vzdelávanie už teraz, vrátane odborných spoločností Slovenskej lekárskej spoločnosti a komôr. Je to správne preto, lebo mnohokrát zamestnávateľia nemajú kapacity a ani možnosti na to, aby sledovali nové trendy, prepájali teóriu s praxou a zavádzali nové postupy, poväčšine reagujú na podnety lekárov, či sestier a ostatných zamestnancov, ktorí tieto informácie získavajú práve na kongresoch, konferenciách, stážach, či workshopoch. Komory na základe presunutého výkonu štátnej správy hodnotia proces sústavného vzdelávania. Štát túto možno nepopulárnu povinnosť presunul na komory, čím ale zabezpečil väčšiu

objektívu a transparentnosť v rámci konečného procesu hodnotenia sústavného vzdelávania nielen sestier, ale všetkých zdravotníckych pracovníkov. Nevieime si predstaviť, ako by to kontroloval Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, ktorý na to nemá kapacity a má úplne iné úlohy.

Neustále komunikujeme so zamestnávateľmi, lebo mnohí z nich nevenujú pozornosť ani tomu, aby sa ich pracovníci zaregistrovali podľa zákona, nie to ešte, aby sa zaujímali o ich vzdelávanie. Nerobia to teraz a nebudú to robiť ani potom. Preto nemôžeme súhlasiť s návrhom pani poslankyne, ktorá tvrdí – netušíme na základe akých skúmaní a dát, že to pomôže zefektívniť vzdelávanie a že zamestnávatelia majú najväčší záujem, aby mali vzdelané sestry. Áno, malo by to tak byť, ale u väčšiny nie je. Preto sa obávame, že ak bude vzdelávať „výlučne zamestnávateľ“, ako budú zamestnávatelia organizovať, evidovať a vyhodnocovať toto vzdelávanie a kto bude posudzovať úroveň a kvalitu. Asi súhlasíme všetci, že v prípade, ak je zamestnávateľom lekár (napr. v ambulancii), asi ťažko bude vedieť zvládnuť celý tento proces. Šťasti to aj chápeme, pretože na to nemajú nielen kapacity, ale ani zdroje, pri všetkom tom marazme, ktorý tu máme. To ale neznamená, že to necháme na svojvôľu všetkým, pretože nám ide o to, aby sme mali vzdelané sestry a pôrodné asistentky a aby bol náš pacient v bezpečí.

Konkurencieschopnosť oproti Čechám, či minimálne iným krajinám v našom európskom priestore dosiahneme skôr vtedy, ak sa k sestrám začneme správať s úctou a s rešpektom a dokážeme ich prácu spravodlivo zaplatiť.

K návrhu „Zjednodušenie a zrovnoprávenie vzdelávania s lekármi“ sme sa už opakovane vyjadrovali.

Je pravdou, že štúdium ošetrovateľstva je náročné kvôli veľkej hodinovej dotácii štúdia v priebehu 6 semestrov. Rozsah a obsah vzdelávania v ošetrovateľstve a pôrodnej asistencii je 4 600 hodín odbornej prípravy (podľa Smernice 36 a 55 EK), pričom minimálne polovica predstavuje prax a je rozsahom pomerne náročné v porovnaní so štúdiom medicíny, kde za 12 semestrov absolvujú študenti 5 500 hodín. Je treba o tom ale diskutovať na odbornej úrovni a hlavne na úrovni EÚ. Naše fakulty majú možnosť štúdium predĺžiť na 4 roky už aj v súčasnosti, čím by sa zvýšil komfort našich študentov. Avšak aj podľa nášho názoru nie je správna cesta znižovať obsah a rozsah štúdia.

Zatiaľ sme ale nezaznamenali, že by to nejako závažne znižovalo atraktivitu štúdia. Naopak, záujem o štúdium presahuje možnosti našich fakúlt ošetrovateľstva. Preto od roku 2016 je z našej strany opakovane predkladaný návrh ministrom zdravotníctva, aby sa zasadili spolu s ministerstvom školstva, kde by sa zvýšili kapacity fakúlt ošetrovateľstva tak, aby mohli prijať viac študentov ošetrovateľstva. Reakcia ministrov a pani poslankyne doteraz na tento návrh – žiadna.

K zavedeniu mentorstva

Za mentorstvo je už v súčasnosti možné získať kredity podľa podmienok hodnotenia sústavného vzdelávania Vyhlášky č. 74 z 15. februára 2019 o kritériách a spôsobe hodnotenia sústavného vzdelávania zdravotníckeho pracovníka.

Ak pani poslankyňa mala na mysli **adaptačný proces absolventa** pod vedením mentora na pracovisku, opäť musíme konštatovať, že to nie je nič nové, pretože zamestnávatelia majú možnosť využiť mentorov aj teraz, ale nie všetci to vedia a aj to robia (ako by sme sa potom mohli spoľahnúť na to, že budú vzdelávať sestry a PA v rámci profesijného rozvoja?). Sú zamestnávatelia, ktorí majú tzv. mentorský tím podporujúci sestry v adaptačnom procese, ale bohužiaľ sú aj takí, ktorí tomu venujú minimálnu pozornosť.

Ak mala pani poslankyňa na mysli **vedenie študentov v rámci klinických cvičení**, fakulty vzdelávajúce sestry a PA majú zabezpečené vedenie študentov v rámci jednotlivých pracovísk prostredníctvom sestier z praxe, ktoré sú odmeňované priamo z daných fakúlt, alebo od zamestnávateľa, ale určite je to odmeňované navyše. Excelentnosť by som tomu práve nehovorila, pretože vidíme aj my nedostatky, ale hovoríme o tom a snažíme sa dosiahnuť spolu s fakultami ošetrovateľstva zmeny.

Záverom

V čase, keď mala pani poslankyňa možnosť a vplyv sestrám pomôcť, riešila skôr, ako zrušiť „mzdový automat“, vrátiť vzdelávanie sestier na stredné školy, ako zaviesť akési výkonnostné zložky mzdy bez konkrétneho návrhu a ako objektivizovať to, ktorá sestra je lepšia a horšia. Jej materská strana chcela zrušiť minimálnu mzdu – na tú majú s príslušným koeficientom naviazanú mzdu napr. ambulantné sestry. Dokonca v NR SR nepodporila zvýšenie miezd sestier, ako navrhovala Komora.

Za pomoci pani Bittó Cigánikovej prešiel parlamentom návrh, ktorý premenoval zdravotníckych asistentov na praktické sestry – asistentov, čo v praxi vyvolalo veľkú vlnu nevôle a sklamaní sestier, nezahlasovala za zvýšenie ich platov, lebo je to vraj nesystémové a malo by sa odmeňovať podľa zásluh (objektívny systém ale ešte nikto nevymyslel). Pani poslankyňa mala veľa možností, aj ako predsedníčka zdravotníckeho výboru NR pomôcť, no urobila skôr opak a pokračuje v tom.

Nemôžeme súhlasiť s návrhmi, ktoré neriešia problémy, skôr ich vyvolávajú. Opakovane však zisťujeme, že na Slovensku si politik môže dovoliť zasahovať do procesov, ktoré úzko súvisia s konkrétnou profesiou bez toho, aby konzultoval a hlavne došiel ku konsenzu s odborníkmi v danom odbore.

Budovať pozitívny obraz a dôstojný status sestier sa darí tam, kde sú sestry vzdelanými a akceptovanými partnermi pre spolupracovníkov a dôveryhodné pre pacientov.

Mgr. Iveta Lazorová, PhD., MPH, dipl. p.a.
prezidentka SK SaPA

11.6.2024